

A pincéből a titkok kertjébe

Az egyik legkorábbi, és méltán legismertebb, polgári miliót, lakószobát megjelenítő olajfestményen Giovanni de Arrigo Arnolfini és Giovanna Cenami otthonába pillanthatunk be. Jan van Eyck lenyűgöző képének ugyan a házaspár, illetve életük egy fontos eseménye a főszereplője, de a helyszín részletgazdag megfestése mindenképpen azt bizonyítja, hogy a festő élvezettel kamatoztatta olajfestés terén elért eredményeit a szobabelsőben megjelenő fényhatások aprólékos kidolgozásában. Bár a helyiségben megjelenő tárgyak kétségtelenül szimbolikus jelentéssel is bírnak, s így az ünnepi pillanat kellékeivé válnak, mégis megkomponált szertelenségük által a hétköznapiak intimitásának illúzióját keltik. Azon túl, hogy pontos képet kapunk a kor berendezési tárgyairól vagy a viseleti szokásokról, festészeti szempontból a már említett olajtechnika újdonsága mellett két alapvető képszerkesztési trükköt is alkalmaz Jan van Eyck. A háttérben egy ablakkal a külső tér felé nyitja meg a képet, illetve szemben, a falon egy kis kerek tükröt helyez el, amelyben a szoba meg nem festett részei is láthatóvá válnak. Talán ezzel a képpel kezdődik az otthon és az enteriőr fogalmi összekapcsolása. A jelenleg bemutatott, kortárs festmények által ennek a belső térnek, intim környezetnek a stációit, különböző helyiségeit járhatjuk be. Hiszen van itt folyosó (Sóváradi Valéria: *Vörös szőnyeg I.*), alagsori helyiség (Vojnich Erzsébet: *A nagy szellőző*), konyha (Mózes Katalin), fürdőszoba (Lóránt János Demeter: *Kék lavór*), szobabelső (Krajcsovics Éva: *Fényfolt*; Lajta Gábor: *Lámpaszinór*; Radák Eszter: *Asztal*), hálószoba (Szüts Miklós: *Özvegyasszony ágya*), műterem (Szemadám György: *Allegorikus csendélet behasított képpel és Vermeer-motívummal*; Váli Dezső: *Műterem*) és „szoba kilátással” (El Kazovszkij: *Két hatyú a falon*) egyaránt.

Mivel a tárlat címében (*Más hangok, más szobák*) Truman Capotet idézi, ezért úgy gondolom, nem zavaró, sőt némiképp stílszerű, ha írásomban én is az amerikai író tívom segítségül, azaz néhány elbeszélésének címe köré csoportosítom a kiállításon látható alkotásokat.

(*Kedves idegen!*) Az érkezőt, ha nem ismerjük, azaz (némiképp) idegen, nem engedjük beljebb, csak az előszobáig vagy a nyilvánosság számára is fenntartott helyiségekig. Radák Eszter szokatlan nézőpontokat vegyítő, dekoratív festményén a virágmintás alpból hétköznapi tárgyak (pl. mobiltelefon, fotelkarfa) bontakoznak ki, s bár a címadó asztal bent helyezkedik el, mégsem enged közel tulajdonosához, akárcsak Váli Dezső cellaszerű, vázlatosan megfestett műterme. A vonalas rajzolatú képen ugyanis csak jelzesszerűen jelennek meg a kis képek a falon, a nagy ablakok, illetve a szék sziluettje. Váli valóban a kortárs magyar enteriőr-festészet egyik prominens képviselője, nála a műterem-téma ismétlődése és ismétlése, mint művészi magatartás, annak a rituális életmódnak, szigorú életviteli rendszernek a része, amelyben a festő mindennapjait éli. Mégis a képek által a nyilvánosság felé is nyitottá váló műterem, csak annyit láttat a művész már-már teatrális aszketizmusából, amennyit ő maga szükségesnek és elégségesnek tart. Se többet, se kevesebbet. A műterem csak átvitt értelemben, az enteriőr-festészet nagymestere, Vermeer megidézése által válik képtémává Szemadám György festményén. A szimbolikus és allegorikus elemek, valamint az enteriőr-ábrázolás szürrealisztikus összekapcsolásán túl a metafizikus képteret Vermeertől kölcsönzött megoldással, egy félrehúzott, belógó függöny zárja le. Apró, személyes tárgyakkal, jelekkel látszólag intim közelségbe enged, de az abszurd társítások révén egy percig sem hagy kétséget afelől, hogy amit látunk, „csak egy műalkotás”.

(*Vendégszeretet*) Sóváradi Valéria vörös szőnyeget borít az érkező lábai elé. Mózes Katalin a lakások egyik legfontosabb részét, központi helyét, a konyhát mutatja meg. Lóránt János Demeter tisztálkodáshoz egy lavór vizet készít elő az utazónak, míg Szüts Miklós egészen a hálószobáig beenged, ágyat kínál a megfáradt vendégnek. Lajta Gábor kopár, sűrű falat és lámpaszinórt megjelenítő festményével szimbolikus inspiráló, alkotói magányát osztja meg a látogatókkal, azaz velünk, nézőkkel.

(*Fény egy ablakban*) Krajcsovics Éva képét levegő és fény járja át, teszi szellőssé a belső teret, s rajta csak egy ablak jelzi a fény forrását. A sfumátós, ködös faktúra raszterekre bontja és hajlékonya lágyítja a mértani testek kontúrait. A tériség hasonlóan oldódik színes foltokká Székelyi Edith pasztellképein, illetve válik tépésszerű nyomokká Székelyi Katalin kollázsain.

(*Titkos kertek*) A hazai enteriőr-festészet jeles képviselője, Vojnich Erzsébet ezúttal egy pincehelyiségbe vezet el bennünket, ahol torzult perspektívában, archaikus faktúrával megfestve, egy felénk nyitott szellőző szögletesen kanyargó csőrendszere jelképezi az ismeretlent, a felfedezésre váró tájakat. El Kazovszkij személyes mitológiájának legújabb szereplői, a hatyúk is megjelennek a terepasztalként berendezett szobabelsőben, amelynek háttérében, egy nyitott ajtón át kitekintést enged a „titkok kertje” sudár fái felé.

(*Faragott koporsók*) Bikácsi Daniela művészen kidolgozott, apró vonalakkal cizellált temperaképén a sötét háttér előtt szinte világít a medence-szerű téri elem. A sejtetés Bikácsi Daniela alkotásának fő jellegetessége. A derengő, sötétbe burkolt enteriőr bizonytalan téri viszonyai, illetve a közepén látható tárgy többértű jelentéstartalma mind fokozzák a kiegyensúlyozott kompozícióban rejlő feszültségeket. A fényforrássá váló főmotívum ugyanis bölcső és koporsó egyaránt lehet.

Bikácsi Daniela képe szimbolikus keretbe foglalja és lezárja a jelen tárlatot, jelezve az enteriőr-ábrázolás történeti koroktól és helyszínektől független, örök érvényű aktualitását.

(*A Más hangok, más szobák. Az enteriőr ma című kiállítás a Bartók 32 Galériában szeptember 20-ig látható.*)